

Om engelske feltpræster under Første Verdenskrig

Indledning

Army Chaplains Department blev oprettet i 1796, men allerede fra 1662 havde præster været tilknyttet visse enheder.

I begyndelsen var feltpræsterne alene fra Den anglikanske Kirke, men senere kom andre trosretninger til (1836 for katolske feltpræsters vedkommende [1](#)). I stil med en del af de øvrige korps blev også feltpræsterne hædret for deres indsats i Første Verdenskrig, og korpset fik pr. 22. februar 1919 betegnelsen *Royal Army Chaplains Department*. Korpset er også i dag paraplyorganisation for feltpræster af alle trosretninger.

Om feltpræsterne

I 1914 talte Army Chaplains Department 117 feltpræster - 89 anglikanske, 11 presbyterianske og 17 katolske. Hærens ekspansion skabte et tilsvarende behov for nye feltpræster og i august 1918 var der 3.406 feltpræster - 1.941 anglikanske, 298 presbyterianske, 643 katolske, foruden 524 tilhørende andres trosretninger. 176 feltpræster faldt under krigen.

Feltpræsterne var kongeligt udnævnte, på samme måde som officerer, og var distinktioneret i stil med officerer. Graderne gav ikke feltpræsterne nogen kommandomyndighed, men angav deres officersstatus og indbyrdes rangorden:

Grad i Army Chaplains Department	Svarer til	Distinktion (omgivet af sorte lidser)
Chaplain to the Forces Class IV	Kaptajn	Tre stjerner
Chaplain to the Forces Class III	Major	En krone
Chaplain to the Forces Class II	Oberstløjtnant	En stjerne og en krone
Chaplain to the Forces Class I	Oberst	To stjerner og en krone
Deputy Chaplain-General	Brigadegeneral	Sværd og marskalstav, over kors
Chaplain-General	Generalmajor	Sværd og marskalstav, over kors, samt stjerne

Chaplain to the Forces
Class I (oberst) [2](#).

De øverste gejstlige var Chaplain-General, Biskop Taylor Smith og Deputy Chaplain-General, biskop Llewellyn H. Gwynne. Sidstnævnte havde ansvaret for den gejstlige tjeneste på Vestfronten.

Feltpræstens formelle opgave var at være sjælesørger for soldaterne, men han kom også hurtigt til at fungere som en slags velfærdsofficer, så meget endda at nogle feltpræster mente, at de tjente to herrer - *Mr. God and Mr. Cinema*.

Forholdet mellem feltpræst og soldat var ikke det uformelle, som findes i dag. Tiden var en anden og det i det klassesdelte engelske samfund kom mange, specielt anglikanske feltpræster fra de samme sociale lag som officerskorpset. Det forhold, at feltpræsterne bar officerslignende distinktioner - og hørte til officersmessen - gjorde, at nogle soldater betragtede feltpræsten som en officer, snarere end en man frit kunne betro sig til.

Nogle feltpræster var ivrigt agiterende over for de ikke specielt troende soldater, hvilket ikke gjorde forholdet bedre; andre feltpræster havde et mere afslappet forhold til deres gerning, som de i højere grad udøvede, når soldaterne opsøgte dem. I de irske regiment, som talte mange katolikker, havde troen dybere rod fæste, end den ugentlige kirkegang (*church parade*), som alle soldater blev befalet til at deltage i.

En af de opgaver, som feltpræsterne også kom til at udføre ved enhederne, var at censurere soldaternes breve. Det var egentlig en officersopgave, men da feltpræsterne deltog ofte i dette arbejde. Mange feltpræster fik herved et helt nyt indblik i deres "sognebørns" tanker og følelser.

Feltpræst Edward Noel Mellish, som modtog Victoriakorset i 1916. Fra Gallaher cigaretkort nr. 114.

De feltpræster, som delte vilkår med soldaterne, vandt naturligt stor respekt, mens de, der sjældent viste sig i forreste linje, havde vanskeligere ved at blive taget alvorligt. Et af de punkter, som adskilte specielt de katolske feltpræster fra de anglikanske, var de instruktioner, der var givet fra de respektive kirkelige myndigheder. De katolske feltpræster var pålagt at udøve deres gerning overalt, mens de anglikanske, i bogstaveligste forstand, skulle være mere tilbageholdende - de måtte helst ikke bevæge sig for langt frem mod kampliniere. Mange anglikanske feltpræster så dog stort på disse anvisninger og var mindst lige så meget fremme hos soldaterne, som deres katolske kollegaer.

Feltpræsterne udførte ofte deres tjeneste under yderst vanskelige vilkår, og deres omsorg for de sårede førte ofte til, at blev belønnet med udmærkelser.

I denne forbindelse bør det nævnes, at tre feltpræster gennem tiden har modtaget Victoriakorset - alle under Første Verdenskrig. Læs om de tre Victoriakors her: [The Chaplain VCs of the Great War](#).

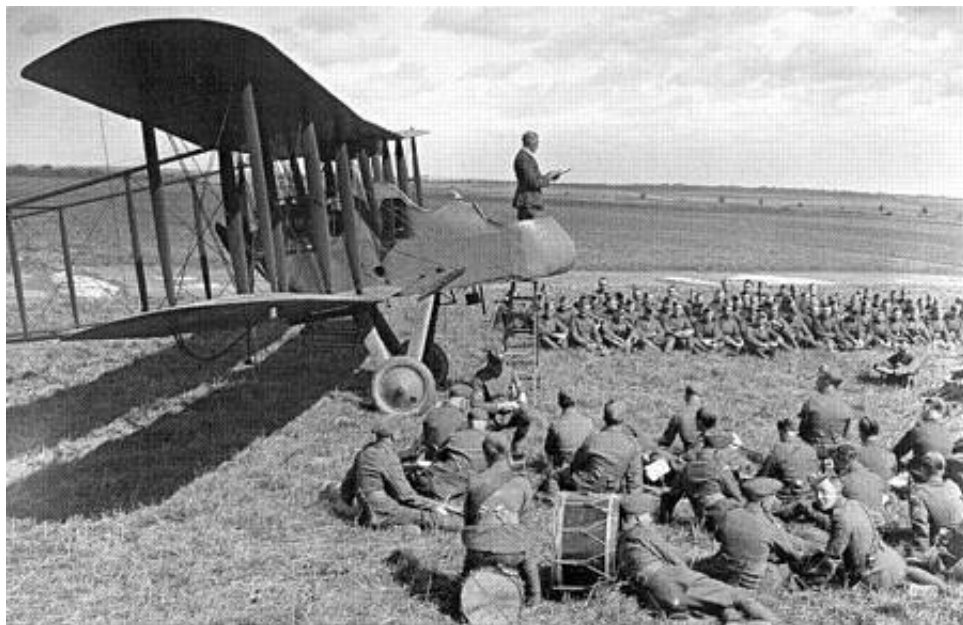
Feltpræst hjælper sårede med at skrive en hilsen

til deres pårørende, på en forbindeplads nær Noyelles, 8. oktober 1918.
Fra Kilde 1.

Eksempler på feltpræsternes virke

Tjeneste ved forskellige sanitetsinstallationer var en del af feltpræstens opgaver. Her bistod han med omsorgen for de sårede og med at underrette soldaternes pårørende.

Begravelser og den religiøse markering heraf hørte til feltpræstens naturlige opgaver.

Feltgudstjeneste, september 1918.
Fra Kilde 1.

Feltpræster måtte være til at holde feltgudstjenester under alle tænkelige forhold.

Her er det dog under velordnede forhold, om end prædikestolen er noget utraditionel - et FE 2B (nat-)bombefly.

Fader Francis Gleeson

Feltgudstjeneste ved 2nd Battalion, Royal Munster Fusiliers, 8. maj 1915.
[The Last Absolution of the Munsters.](#)

Billedet er malet af italieneren Fortunino Matania (1881-1963), der var tilknyttet det engelske *Ministry of Propaganda*. Hans mange billeder og tegninger blev blandt andet bragt i *The Sphere*, *Illustrated London News* og *L'Illustration*.

Historien bag billedet er som følger:

Om aftenen, lørdag den 8. maj 1915, gjorde bataljonen holdt nær Neuve Chapelle, i Nordfrankrig og samledes ved vejsiden til gudstjeneste. Bataljonen skulle næste dag deltage i angrebet mod Aubers Højdedraget. Bataljonens fire kompagnier stillede nu op; hver kompagni førte et grønt "kvartermærke", der var smykket med den irske harpe og ordet *Munster* [3](#)) og disse mærker ses på billedet.

Feltpræsten, Francis Gleeson, gav sin absolution (tilgivelse for synder), hvorefter bataljonen sang salmen *Te Deum* (latin: Dig, o Gud). Fader Gleeson beskrev senere, at han blev overrasket over soldaternes stærke tro.

Dagen efter angreb bataljonen og mistede 19 officerer (inklusive bataljonschefen og adjudanten) og 374 mand ...

Jeg vil afholde mig fra at anstille betragtninger over emnet religion contra krigens rædsler, og blot konstatere, at de alvorlige og forfærdende oplevelser som soldaterne - og feltpræsterne - kom ud for, naturligt gav anledning til mange religiøse anfægtelser, samt efterfølgende spørgsmål og refleksioner ...

Nødbegravelse, 1916. Fra Kilde 1.

Feltpræsten på billedet til venstre, der måske er Francis Gleeson, bærer *16th (Irish) Divisions* ærmemærke.

Gengivelsen af divisionens mærke, stammer fra et Player's cigaretkort.

Om uniformer

*Engelsk feltpræst
(Chaplain to the Forces Class IV),
ca. 1916.*

Tegnet af Mike Chappel
og gengivet fra
The British Army
in World War I (1) -
The Western Front 1914-16.

Feltpræster bar almindelig officersuniform, med følgende særlige kendetegn.

- Sorte lidser langs kanten af skulderklapperne, hvorpå gradstegnene allerede fra krigens begyndelse blev båret.
- Uniformsfrakkens knapper var sorte.
- Sort korpsmærke, båret som huemærke og kravemærke.
- Sort kajerem på huen.

Feltpræsten bistår i bogens situation ved modtagelsen af sårede på et feltlazaret. Han er tydeligvis iført en gammel uniform, som er repareret med læderlapper på albuerne og læderkanter ved håndleddene. Hans kajerem er af brunt læder, og ikke, som foreskrevet, af sort læder.

Det noget "slidte" udseende, understøttes fint af min kilde i Royal Army Chaplains Department, Steve Parselle, som har bistået mig med oplysninger om engelske feltpræster. Han gør specielt opmærksom på, at feltpræster ikke går meget op i deres påklædning.

Afslutning

Det er sagt om engelske feltpræster, at "*when the padres were good, they were very, very good; but when the were bad they were awful*" ...

Kilder

1. *Tommy - The British Soldier on the Western Front 1914-1918* af Richard Holmes, Harper Collins Publishers, London 2004, ISBN 0-00-713751-6.
2. *Reflections on the Battlefield - From Infantryman to Chaplain 1914-1919* af Robert J. Rider, Liverpool Historical Studies Nr. 19, Liverpool University Press, Liverpool 2001, ISBN 0-85323-897-9.

Per Finsted

Noter

- 1) På Royal Army Chaplains Department (UK) findes en oversigt over de relevante årstal.
- 2) Fra et hæfte med titlen Rank at a Glance in the Army & Navy, fra 1915, som findes på den meget spændende hjemmeside Digger History - An unofficial history of the Australian & New Zealand Armed Services.
- 3) Fra hjemmesiden The Irish Uniform - Royal Munster Fusiliers.